

E 227/25

EMLÉK- BESZÉD

NÉHAI SZIKSZAY ZOLTÁN
 ESPERES FÖLÖTT.

Ára 20 fillér

Irta és a máramaros-ugoccai ref.
egyházmegye 1910. évi április hó
12-én tartott ülésében felolvasta
 Dr. KUN BÉLA
jogtanár, egyházmegyei főjegyző.

Victoria könyvnyomda Nagyszöllős

Emlékbeszéd néh. Szikszay Zoltán esperes fölött.

Nagytiszteletű egyházmegyei Közgyűlés!
Mélyen tisztelt Közönség!

Gondolj a halálra!

Ezzel a szomorú köszönéssel szólok most önökhöz.

Gondolj a halálra!

Folyvást ott járunk a halál országútján. Mosolyoghat felette ragyogón, melegen a nap, övezhetik a szélét illatos virágok, kísérhetnek rajta gondunkat viselve szerető, hű társak: mégis csak a halál országútja az, s a végén ott vár a társtalan, a virágtalan, a komor sötétség. A végén, amit az egyik hosszú, keserves vándorlás után tud elérni, a másik duzzadó erővel, reménnyel, vágygyal telve nem tud elkerülni; a végén, ahol néha meredek, mély szakadék van, s az utas, ki ebbe vakon belépve alázuhan, e pillanatban úgy tűnik fel, mintha legalább ez egyszer ura lett volna sorsának.

Gondolj a halálra! Nem tudhatod, kivel fogsz ez órában utoljára kezét . . .

Lám, szegény Szikszay Zoltán! Ki gondolta volna múlt évi első közgyűlésünkön, hogy esztendő fordultával, mikor tavaszi gyűlésen ismét találkozunk, ő már nem lesz közöttünk, sőt akkora már fölszáradnak érte hullatott könyeink s messze sirhalmán már zöldelni kezdenek az első fűszálak.

Multis ille bonis flebilis occidit,
Nulli flebilior, quam mihi . . .

(Horatius.)

Tizenkét éven át voltam vele a legszorosabb baráti kapcsolatban. Összetartott bennünket a munkálkodás és érdeklődés körének azonossága, a gondolkodásmód és világnézet hasonlósága. Tizenkét év bizonyára nem igen hosszú idő, ám még sem igen

sűrűn fordul elő, hogy pusztán szellemi kötelékek által egybefűzött férfiak közt ennyi időn át, — soha egy pillanatra meg nem zavart — állandó összhang álljon fenn.

Ennek a meleg és bensőséges viszonynak ismerete indította bizonyára egyházmegyénket arra, hogy amidőn régi tisztas szokása szerint elhunyt jeles szolgájának érdemeit külön emlékbeszédben méltatni kívánta, nem az elhunytnak lelkésztársai, nem is árván maradt gyülekezetének számos kiváló tagjai közül jelölt ki nálam méltóbb szónokot, hanem reám ruházta ezt a feladatot, mint aki az ő munkáját a legtöbb oldalról megfigyelhettem s lelkébe talán legmélyebben bepillantottam.

És én, ki hozzád oly lekötött valék,
Én, a barátod, legyek-e szóvalán?

(Csokonai.)

Jövel Szikszay Zoltán szelleme, szállj e néked otthonos helyre, e néked barátságos körbe; maradj itt egy néhány percig miközöttünk, hadd érezd itt újra a szeretet boldogító melegét, hadd lássunk még egyszer sorainkban tisztán, gyarló, törékeny testedtől megszabadultan, a magad igaz valóságában.

*

Egy szépen megfűtött, egy szerencsés pálya szakadt kettőbe a Szikszay Zoltán váratlan halálával.

Férfikora delén, mondhatni fiatalon fejezte be életét. Ám ezalatt az aránylag rövid idő alatt sok olyan téren nyílt alkalma működni s hasznos munkásságot végezni, ahova pályatársai legtöbbjének addig az életkorig, amelyet ő megélt, a sors belépni sem engedti meg. Sors bona, nihil aliud, — szokta mondogatni, s valóban úgy látszott, hogy a jószerencse állandó társul szegődött életéhez.

1863. január 22-én született Berekböszörményben Biharmegyében, hol atyja, Szikszay József református lelkész volt. Szülei már nem voltak épen fiatalok, mikor ő a világra jött. Édesatyját kis gyermekkorában elveszítette s nyolc éves volt, mikor édes anyja újból házasságra lépven, Osváth Imre sarkadi

lelkésznek, a nagyszalontai egyházmegye esperesének hitvesévé lőn. A kis Zoltán nem látta hátrányát eme változásnak, mert nevelőatyja — a „mostoha“ szót valóban nem volna helyén itt alkalmazni — nagy szeretettel s valódi szülői gondoskodással ölelte magához. Ő is amily forró szeretettel és határtalan tisztelettel volt édes anyja emléke iránt, ép oly őszinte nagyrabecsüléssel s igazi fiui kegyelettel emlékezett meg nevelő atyjáról.

Ároni családban született, ároni családban növekedett. Nevelő atyjának, mint esperesnek, házában alkalmá nyílt megismernedni a nagyszalontai egyházmegyének úgy világi jeleseivel, mint lekipásztoraival. Amazok közül Tisza Kálmán, ezek közül Széll Kálmán ragadta meg természetesen leginkább a fejlődő ifjú lelkét s mindkét eme kitünőségünk iránt élete fogytaig szinte áhitatos tisztelettel viselkedett. Azonkívül édes anyja révén, aki Vécsey Józsefnek, a híres és nagytudományú debreceni bölcsészettanárnak volt leánya, számos lelkészi családdal volt közel rokonságban. Így a legközelebb rokonság köteléke füzte a nagy Révész Imre, valamint Szőke János érmeleki volt esperes családjához, úgyszintén az Árvay és Vecsey lelkész-családokhoz.

Ilyen körülmények közt szinte természetes, hogy Zoltán is a lelkészi pályára vonzódott. Miután 1880-ban Hódmezővásárhelyen letette az érettségi vizsgálatot, a debreceni kollégiumba ment theologusnak.

Mint diák, ha általában úgynevezett jó tanuló volt is, nem tartozott azok közé, akikhez tehetségük s szorgalmuk kiváltsága révén fényes, bár sokszor nagyon is hiú reményeket füznek. De nem volt ama szürke alakok közül való sem, akik végig fütják tanuló pályájukat anélkül, hogy bármilyen vonatkozásban magukra vonnák a figyelmet. Zoltán gyermekkorától kezdve kitűnt és különös szeretetben részesült tanuló-társai között meleg baráti szíve és folyton vidám jókedélye által. Hűséges pajtás, ötletes cimbora, nagy tréfamester volt mindenkor. Különösen Debrecenben, theologus korában érvényesültek eme tulajdonságai.

Ami jó adomát, ami tréfás verset kitaláltak az öreg kollégiumban, vagy összehordtak az egyházkerületből a legátusok, az mind egybe volt gyűjtve a Szikszay-féle Darabos utcai coetusban, melynek — gazdája vidámságáért, szeretetreméltóságáért, — állandó látogatói voltak az egykorú diákok. A kedélyes adomázó által magához vonzott körből nem egy pajtás közelebb férközve szívéhez, meggyőződhetett értékes tulajdonságairól, s a léha barátkozásból komoly barátság fejlődött ki, amely a későbbi korban is állandó maradt.

Azok a tulajdonságai, melyek diáktársai között kedvessé tették, voltak nála a legszembeötlőbbek későbbben is. Messzeföldön, a nagy tiszántúli kerületben mindenfelé, sőt azontúl is híres volt, mint élő magyar anekdota-kincs s egyházi s egyéb gyűlések után, ebédek, vacsorák alkalmával, Szikszay Zoltán köré mindig nagy társaság gyűlt, hallgatni az ő utánozhatatlan magyaros zamattal elmondott adomáit. De ő maga is szerette azokat; nagy öröme volt, ha valahol újat hallhatott s akárhányszor elüldögélt egy pohár bor, vagy félpohár sör mellett éjfél utánig is, öntve magából a — ki tudja hol szedett — tenger sok adomát.

Azonban csak a felületesen ismerők emlékében fog ő mint adomázó élni. Azok, akik közelebről megismerték, tudják felőle, hogy világos értelmű, tiszta lelkű, mocsoktalan jellemű, gyöngéden érző szívű, minden jó iránt fogékony ember volt, aki, amily édesdeden tudott kacagni a furcsaságokon, époly idegen volt minden gonosztól, s amily keveset törődött egy jó tréfa kedvéért a szavak választékosságával, épúgy kiállta a legszigorúbb erkölcs bírálatát is tetteiben.

*

A theológiai tanfolyam bevégzése után, nevelő-atyja kivánságára és anyagi támogatásával, külföldi utra ment, mely alatt meglátogatta Németország több városát, majd beiratkozott a heidelbergi egyetemre, ahol azonban, mint szavaiból tudom, inkább a diák-életet, mint a tanárok tudományát tanulmányozta.

Hazatérve, előbb nevelőatyja mellett Sarkadon, majd testvérbátyja mellett Szalacson volt segédlelkész. Onnan jött 1889. márciusban Máramarosszigetre néhai Szarka József mellé káplánnak és vallástanítónak, majd egy év múlva — főnöke nyugdíjazása folytán — ugyanitt helyettes lelkész lett. Rendszerint rövid, de tartalmas és előadott templomi szónoklatai, — tanítványai irányában szeretetteljes bánásmódja, s általában rokonszenves, barátságos egyénisége, kellemes modora megnyerték számára csakhamar az egyházközség tagjainak nagybecsülését és jóindulatát, úgy, hogy alig másfél évi itt működése után, a Szarka halálával megürült rendes lelkészi állásra tekintélyes pályázók ellenében majdnem osztatlan egyetértéssel választották meg 1889. október 6-án.

Abban az időben volt a református lelkészi pályán legnehezebb az előhaladás. Szinte általános feltűnést okozott tehát, hogy a fiatal, nem egészen 27 éves Szikszay a tagjai intelligenciájánál fogva és főiskolája révén méltán tekintélyes máramarosszigeti egyházban, a közhit szerint a valóságnál sokkal jobbnak képzelt javadalmazással lehetett lelkésszé. Nagyon szerencsés ember — ezt mondták felőle.

Ő maga is így érezte és így igyekezett a szerencséjét megszolgálni. Azok iránt, akik itteni működésének kezdetén támogatói, útmutatói voltak mint különösen a nagytudós Szilágyi István, Héder Lajos és Szöllősy Antal iránt mindvégig különös tisztelettel és kegyelettel volt. De nemcsak egyes emberek iránt kívánta leróni halálját, hanem még inkább és első sorban az egyházközség iránt.

A máramarosszigeti egyház akkor nagyon elhanyagolt állapotban volt. Temploma dísztelen, egyéb épületei ódonok; jövedelmei csekélyek és bizonytalanok; belső vezetés, pásztori gond jószerint semmi. Szikszay mindenekelőtt az egyház külső építését tűzte ki célul. Bámulatra méltó elszántsággal fogott hozzá a szükséges anyagi erő megszerzéséhez. Bejárta az országot, a nagyobb gyülekezetekben prédikálva, feltárva a máramarosi magyarság nehéz helyzetét. Meg-

tudott nyitni másként állandóan elzárva lévő pénzforrásokat és a maga törődésével, a maga megalázkodásával lehetővé tette, hogy a szomorú külsejű templom olyan alakot nyert, amely méltó ennek az előkelő egyháznak hirnevéhez. Nem csekélyebb szívósággal tartott ki ama terve mellett, hogy a máramarosi egyháznak az Apafi fejedelem által túlnyomóan lelkészi javadalmazásra adott sóalapítvány rég beszüntetett járandóságait újból folyóvá tésse. Ehez a tervéhez senki sem jósolt neki sikert. De ő nem csüggedt el, s ha évek munkájának eredményeként is, 1899-ben létre jött az egyezés, mely szerint az államkincstár évenkénti 8000 koronával váltotta meg a máramarosi eklézsiák só-járandóságát. A többi érdekelt egyházak mindegyikében az eddig is élvezett lelkészi javadalom öregbítésére fordították az e címen nyert dotatio egész összegét. Csak Máramarosszigeten történt olyan rendezés, mely szerint a neki, fáradozásai fejében megszavazott személyi pótlékkal együtt is mindössze 400 koronával magasabb összegben állapított meg a lelkészi javadalom, mint amennyit az államkincstártól nyert dotatio kitesz, úgy hogy az egyezés életbelépte óta tényleg évenként csak 400 koronával járúl a máramarosszigeti egyház a lelkészi fizetéshez. Vagyis a sópénz folyósítása jelentékenyen kedvezőbbé tette egyrészt a többi érdekelt egyházak lelkészeinek, másrészt magának a máramarosszigeti egyháznak anyagi helyzetét, és épen ő, aki ezért a legtöbbet fáradt látta, annak legkevesebb hasznát. De azért ez a siker ismét megerősítette az általános véleményt, hogy Szikszay Zoltán szerencsés ember. És mert ő a rendezés ezen módjával teljesen meg volt elégedve, miért ne mondhatnók mi is, hogy valóban szerencsés ember volt.

Azután újabb tervek feszítették agyát. Az egyház telkei mellett, a lyceummal szemben levő telkeknek a rajtuk levő épületekkel az egyház számára kedvező feltételek mellett átengedését a földművelésügyi minisztériumtól kieszközölni, az ő gondolata volt. A siker itt sem maradt el. Az így nyert telekcsoportra egy

hatalmas és jövedelmező egyházi bérpalota építésének terve foglalkoztatta, s tán ezt is valóra tudja vala váltani, ha közbe nem jön a vég. Majd — szorgalmasan tovább tanulmányozva az egyház régi iratait — ezek alapján az a remény támadt benne, hogy a máramarosi református lelkészek által hajdan élvezett tizedjog fejében is lehetséges lesz az egyházak részére az államtól valamely járandóságot szerezni. Ez irányban a kezdő lépéseket megtenni már nem maradt ideje.

Egyháza anyagi felvirágoztatása érdekében kifejtett munkássága köréből csak eme nagy conceptióju munkáit kívánom kiemelni. Hogy a szigeti egyház gondozása alá helyezett missiói körből, Nagybocksó székhelylyel, külön missiói egyházközség alakulását odaadó tevékenységgel s különösen az e célra szükséges pénzösszeg összegyűjtésének buzgó vezetésével jórésben ő vitte előre, azt már inkább, mint az egyházmegye esperese, tartotta kötelességének. Hogy pedig emlékéért új nagyharang készítése, nagy összegű közalapi tőkesegély kieszközlése és általában egyháza ezelőtt nagyon sivár anyagi helyzetének meglehetősen consolidálása is fentartják, — ama nagy tervek, nagy eredmények mellett szükségesnek sem tartom említeni.

Az anyagiakban elért nagy sikereket nem akarom teljesen az ő javára írni. Voltak neki hűséges és nagyerejű munkatársai, köztük elsősorban egyházmegyénk nagyérdemű gondnoka és egyházának számos lelkes, buzgó tagja, de ilyen eredményeknél első munkásnak lenni is dicsőség és a munkatársakban a tervek iránt bizalmat kelteni nem csupa vakszerencse.

E nagyarányú tervei s azok megvalósítása érdekében kifejtett munkássága közben, kivált mióta az egyházmegyei közigazgatás feladatai is elfoglalták, nem maradt elég ideje a lelkipásztori gond nagyobb mérvű kifejtésére, amihez pedig meglelt volna az érzéke, aminek kivált a vallásos felolvasó esték kezdményezésével adta bizonyosságát. Jól tudta,

hogy ezen a téren még sok tenni való volna, de sajnos, azokban a nagy magyar alföldi gyülekezetekben, melyekben gyermekifjú éveit leélte, nem is volt ehez való iskolája. Csak mint gomolygó chaos, élt lelkében az intensív pásztori gondozás szükségességének tudata, ám azt gyakorolni sehol sem látta s példa nélkül nem tudta elkezdni.

Híveire inkább csak a szószékből, csak a szertartási cselekmények teljesítése által tudott hatni, de ez a hatás jelenytékeny volt. Nem tartozott a nagyszabású szónokok közé. De bírta a titkot, hogy megtalálja az utat hallgatói szívéhez. Nem nyúlt nagy, világrengető eszmékhez, nem repült a költészet szárnyain s nem szállott le a bölcselkedés kincses bányájába; nem volt művész az előadásban sem. Ám a krisztusi szeretet, az isteni akaratban való alázatos megnyugvás, a bűnöket megbocsátó örök kegyelem tanait szépen zengő, bibliai zamatú nyelven, egyszerű, bár lendületes, de mindig keresetlen módon tudta hirdetni. Kivált temetési imái és beszédei hatottak mélyen közvetlenségükkel, mert ilyenkor gondolatai mindig szívből jöttek, s ő valóban — még ha ismeretlen koporsójánál állott is — együtt kesergett a gyászolókkal. Érzéseinek mélysége, szívének lágysága — ha könnyekre nem fakasztotta is, — a figyelő előtt ilyenkor nyilvánvalóvá lett.

*

Azok a sikerek, amelyek lelkeszi működéséhez fűződtek, és egyéni jó tulajdonságai korán feléje irányították az egyházmegye figyelmét is. Alig pár évi rendes lelkeszi működés után már egyik jelölt volt az egyházmegyei főjegyzőségre. 1900-ban pedig, Csernák István halála, illetve Biró Lajos visszalépése után több érdemes és már régebben egyházmegyei tisztséget viselő jelölttel szemben, általános szótöbbséggel, őt ültette az esperesi székbe a közbizalom.

A magyar reformátusoknál régen „senior“ volt az esperes címe, ami öregebbet jelent s bár

e tiszt viselése nincs különös életkorhoz kötve, a dolog természete szerint többnyire a korosabb, tapasztaltabb lelkészek közül szokták az esperest választani. Szikszay még csak 37 éves volt és azelőtt nem viselt semmiféle egyházmegyei hivatalt. Az egyházkerület 13 esperese között még többen voltak olyanok, akik már akkor is viselték ezt a tisztséget, amikor ő theológus ifju volt, akik előtt ő lelkészi vizsgáit letette. Érthető tehát, hogy – míg a távolabb állókat meglepte – őt magát meghatotta ez ifjan ért megtiszteltetés és esperesi hivatalának elfoglalásakor Jeremiás próféta szavait vette ajkára: „Óh úram Isten, ime nem tudok szólni, mert gyermek vagyok én.“

De nem is beszélni akart ő. „Sokat szólhatnék még — mondá székfoglalójában — azokról a feladatokról, melyek reánk várnak, de hallgatok, mert nem beszédben van az Istennek országa, hanem a léleknek erejében; úgy vagyok meggyőződve, hogy többet fog érni a cselekedet, mint a beszéd, s én esperesi hivatalomba nem szónokolni, hanem tenni akarok. Tenni a köz és egyesek javáért. Én mindenkinek szolgája akarok lenni s szívem és ajtóm nyitva leend mindenkinek. Szeretet és bizalom fog vezérelni minden munkámban.“

E közgyűlés mélyen tisztelt tagjai előtt nem kell bizonyítgatnom, hogy ő e fogadalmát csakugyan beváltotta. Esperesi egész működése a folytonos és lankadatlan cselekvések láncolata. Valóban cselekedett ő, sőt talán többet is dolgozott, mint amennyire okvetlenül szükség volt. Minden legkisebb munkát is teljes szabatossággal igyekezett elvégezni s ez okból maga teljesített sok olyan feladatot, még pusztá másolásokat is, amit nyugodtan bizhatott volna másra.

Az elismerés nem maradt el munkája nyomán. Itthon az egyházmegyében tisztelet, szeretet és egyetértés környezte. Az egyházkerületen pedig, ahol szívesen látták, hogy az egyházmegye állandóan összhangban van vele, s ahol tapasztalták az

egyházi közigazgatásban minden legkisebbre kiterjedő figyelmét, a felküldött iratok példás rendben tartását s az ügyek elintézésének könnyítésére szolgáló előkészítő munkáját, mind nagyobb mértékben megbecsülték s mind nagyobb tevékenységi kört biztosítottak számára. Így nyert befolyását aztán nagyon jól tudta hasznosítani egyházmegyéje érdekében. Különösen a segélyek kieszközlésében volt fáradhatatlan. Az előadók munkáját az adatok táblázatos egybeállításával megkönnyebbitette, ügyelt arra, hogy hiányos felszereléssel egy kérvény se kerüljön tárgyalás alá s a kérelem támogatása érdekében a szükséges érveket a legnagyobb ügyességgel csoportosította. Esperestársai már szinte féltek tőle, hogy a nem bőséges segélyforrásokból mindig legtöbbet merít, s tréfásan azt mondták róla, hogy művészetig vitte a koldulást. Ám ő nem röstelte túrni a barátságos korholásokat, abban a nyugodt tudatban, hogy e segítségek sehol sincsenek jobb helyen, mint e mi szegény egyházmegyénkben.

Esperesi működése alatt különféle megbízatásokat nyert. Tagja volt a második budapesti országos zsinatnak, a református segélyegylet választmányának, a debreceni főiskola igazgatótanácsának, az egyházkerületi missiói bizottságnak, rendszerint a főiskola tanárait választó egyházkerületi küldöttségnek és hivatala alapján a máramarosszigeti lyceum igazgatótanácsának. Mindeme megbízatásokkal járó kötelességeit lelkesedéssel, lankadatlan szorgalommal s mindig az egyház közjáva által vezéreltetve teljesítette, becsülést szerezve nemcsak magának, hanem egyházmegyéjének is.

*

Munkásságát teljesen egyházának s egyháza iskoláinak kívánta szentelni. A politikai élet nem mindig tiszta küzdelmei nem érdekelték. De polgári kötelességeinek teljesítése alól, ha ily irányban megbízást kapott, nem vonta ki magát. Tagja volt Máramaros vármegye törvényhatósági és közigaz-

gatási bizottságának, valamint Máramarossziget város képviselőtestületének, azonban nagyobb tevékenységet ezen a téren nem fejtett ki. Távol maradt a társadalmi mozgalmaktól is, mindössze a jótékonytételt gyakorló egyesületek munkájában vett némileg részt, főként azért, hogy a közsegélyek kiosztásánál a református vallásúaknak minél többet juttattasson.

Az egyházi munkától szabad idejét inkább barátai és családja körében töltötte el. Esperessé választása előtt sűrűn megfordult a lyceumban, különösen a jogtanárok között, akik nagyon szerették, s akikkel komoly ügyekről, tréfákról diákkori visszaemlékezésekről nagy örömmel beszélgetett. Egy időben arra is vállalkozott, hogy a jogakadémián a protestáns egyháztörténelemből előadásokat tartson. De mikor esperessé lett, nagyon megszorították a munkáját, a lyceumban meg – új emberek jöttével – megapadt a régi jóbarátok száma s igazán kevés szabadidejét teljesen családjának szentelte.

Családját kimondhatatlanul szerette. Távolabbi rokonaiért is minden aldozatra kész volt, közvetlen hozzátartozói iránt pedig csaknem rajongással viseltetett. 1896-ban nősült, feleségül vevén Szentimrey Margitot, Szentimrey Tamás volt főgymnasiunai tanár leányát. E házasságból három gyermeke származott, egy leány és két fiu, – szép, egészséges, erős gyermekek, kikben mindig nagy gyönyörűség volt. Szegény kicsik! oly kevés időt tölhettek közöttük, bizonyára nem is sejtik, milyen nagy, milyen forró szeretetet takar el tőlük az a sirhalom, mely édesapjuk testére borúl. Én tudom és szeretném, ha majd elhinnék nekem.

*

Ime, Nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés, feltártam a Szikszay életét, működését. És aki ezeket, amiket most elmondtam, megtudja felőle, igazat ad abban, hogy az ő élete szerencsés élet volt. Korán ifjusága virágában alkalmat nyílt a munkára és tudta végezni jól a reábizottakat. Szeretettel,

megtiszteltetésben volt része elég. Még a halál sem igen zavarta élete nyugalmát, s akit ez tőle korán elszakított is, a gondviselés sietett pótolni másik jó apával. Anyagiakban sohasem érzett hiányt, ki nem elégíthető vágyak nem zaklatták. Tudott szeretni s volt, akit szeressen.

Kell-é ennél több szerencse ?

De mintha igaz volna a költő mondása :

Nem láttam annak boldog végét
Kire az ég jótéteményét
Tele marokkal halmozá.

(Schiller.)

Egy általam különösen nagyrabecsült férfiútól hallottam egyszer azt a mondást, hogy nincs annál nagyobb szerencsétlenség, mint ha az embert ifjan semmi csapás sem éri. Sohasem felejttem el e szavakat, és folyton figyelemmel kísérem az azokban kifejezett nagy igazság újra meg újra bebizonyosodását.

A csapások edzik meg az embert a küzdelemre, azok fejlesztik ki energiáját s tanítják meg reményleni. Akinek mindig csak jól megyen a sorsa, minden kis bajtól megretten, minden keserűség miatt kedvét veszti. Az első akadálylál megbirkózni mindig a legnehezebb, s mennél később jútunk az első akadályhoz, annál kisebb bennünk az erő, ügyesség, ellenállóképesség, annál könnyebben elbukhatunk rajta.

Szegény Szikszay Zoltánnak is az volt a végzete, hogy olyan szerencsés volt az élete és amikor a mindig ragyogó égboltozaton itt-ott fellegeket látott, amikor váratlanul a sors kezének ütéseit is érezni kezdte, elvesztette lélekjelenlétét, el a jövőben minden bizodalját.

Hiszen más embert is érnek támadások, apró tűszúrások, sőt mérgezett nyíllövéssek s bizony fájdalmat okoznak azok mindenkinek, de nem visznek az elkeseredésbe. Más ember családjába is fordul elő betegség, de azért nem reszket mindjárt a fél-

tett kedves halálától. Más embernek is hanyatlík olykor egészsége, de azért nem képzeli magát gyógyíthatatlannak. Másnak becsületére is dobálnak sarat, ám egy ujságcikkért, – melynek szava úgy sem hallik messze – ha még olyan alantos hangú is – nem tépelődik hónapokon át. Őt a szerencse állandósága túlérzékeny nyé tette s e túlságos érzékenység okozta halálát.

Mint minden embernek, neki is voltak ellenfelei. Mivel kezdődött közöttük a nézeteltérés, nem tudom, nem is kutatom. Sokkal jobban szerettem őt, semhogy ügyében igazságos bíró tudnék lenni. De mindenesetre valami kicsiséggel kezdődött, – nagy okot ő nem adott az ellene támadásra. E nézeteltérések saját egyházának híveivel, tősgyökeres református családok sarjaival merültek fel. Épen azért bizonyosra veszem, hogy ha idejében szembenéz a támadással, hamarosan meggyőzi, felvilágosítja ellenfeleit s útját vágja minden további elvetésnek. Ám ő kerülni akart mindent, ami kellemetlen. Nyugodtan afelől, hogy igazsága van, a jó szerencsére bizta az ellentétek elsimítását. A túloldalon meg a hallgatását a védekezés lehetetlenségére magyarázták s mind sűrűbbekké s mind élesebbekké váltak a támadások.

Mi sem lett volna könnyebb, mint tisztázni magát eme csupán hangjuk erejével ható, de tartalmilag nagyon is könnyű vádakkal szemben. Sőt arra sem volt szükség; az illetékes tényezők mindegyike teljesen meglevén győződve szeplőtlenségéről.

Tudta ezt ő maga is nagyon jól. Csak arra nem volt képes, hogy a legjobb hite szerint merőben méltatlan támadásokat elfeledve, megsebzett szívének háborgását elhallgattathassa. Nem gondolt ő bosszúra megbántói ellen, ez a legtávolabb állott tőle; csak félt, félt a jövőtől, a támadások, kellemetlenkedések megújulásától.

A lelki fájdalmaik ellen a munkában keresett orvoslást, mind nagyobb mértékben belevetette magát a munkába s emésztette fel különben sem nagy

testi erejét. Pedig ezzel szegény egy téves körbe jutott, ahonnan nincs kigázolás. A szakadatlan lélekölő munka folytán előállt ideges ingerültsége újabb meg újabb hidegséget szült s viszont az emberek eltávolodása mind jobban behajtotta a robotoló, a gyilkos munkába.

Aránylag kevés időn át tartott lelkének ez a hányódása, de ez az idő teljesen megőrölte. Hónapokon át ama rettenetes gyötrelmek között élt, amikor a beteg kétségbeesetten kérdezi:

Jaj, hova kell lennem,
Nem lehet pihennem.
Mely vesztő
Ijjesztő
Csata van bennem?
(Csokonay.)

s csak a haláltól várja az orvoslást:

Én nem hiszem, hogy bármi jót kapok
Akárkitől, hanemha tőled. (Leopardi.)

Nem jól itélné meg, aki azt hinné felőle, hogy a gondviselésbe vetett hit ingott meg benne, hogy fellázadt a felsőbb hatalmak ellen. Én, aki lelke mélyéig ismertem, bizonyosságot tehetek felőle, hogy ő nemcsak ajkán hordta az Isten nevét, hanem rendíthetetlen vallásossággal hitt Istenben. Isten végtelen jóságában és kegyelmében. Ám a lelki baj épen abban áll, hogy megszüntet minden logikát, hogy a jobb meggyőződéssel ellenkező cselekvésekre visz.

Nem, ő nem szünt meg keserves utolsó napjaiban sem hívő lélek lenni és épen ezért, bármennyit szenvedett, azt kell mondanom, még sem volt boldogtalan. Hiszen ahová ő vágyott

Egy szebb világ van ott! Lakói
Jók s boldogok mindannyian.
Ki bizik tiszta szellemeiben,
Az nem lehet boldogtalan.

(Reviczky).

Vége lett.

Szomorú, rettenetes vége.

A múlt év november 4-én egyházmegyei gyűlésünk, kérelme folytán, egészsége helyreállítása céljából egy félévre szabadságolta, egyszersmind nagyrabecsüléséről és ragaszkodásáról biztosította s mindezt tudatni táviratot küldött hozzá Nagyszalontára, ahova – testvérbátyához – azon napon érkezett.

Vajjon megörült-e a táviratnak, a szeretet és bizalom nyilvánításának ?

Akkor éjszaka meghalt.

Halála villámcsapásként sújtott bennünket s fájdalomunkat növelte, hogy nem lehattunk ott a temetésén, nem tehattünk egy szál virágot, egy marék földet a koporsójára.

Sokaknak bizonytal az is fáj, hogy sirja nem itt van, 21 évi hűséges munkássága földjén, hanem szeretett szülőföldje közelében.

De nem is szükség, hogy sirdombja itt emelkedjék. Emlékét fenntartja ez a diszes templom és sok kis tomloma az egyházmegyének, melynek építésében nagy része van az ő munkájának s

A jók szíve alatt fennmaradand neve,

(Berzsenyi.)

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR

Lelt. 10379-1960